

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitive za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do ure 12 opoldne. — Nezaprete reklamacije so poštnine proste.

Bodočnost kmetskega stanu.

V Bosni in Ercegovini bodo odpravili desetino, tako poročajo vsi časopisi. Bosna in Ercegovina sta po pravici turški pokrajini, samo da stojita od 1878 leta pod avstro-ogrsko upravo. Za to so javne razmere v teh dveh deželah celo drugače urejene kakor pri nas.

Tudi v Avstriji smo imeli desetino in tlako do l. 1848. ali pravzaprav do l. 1858. Ko je namreč nastopil sedanji cesar Franc Jožef l. 1848. vlado, je ukrenil, da se tlaka in desetina v njegovi državi v teku deset let odpravi ter zankazal, da njegova vlada vse stori, kar bo za javni blagor in mir po odpravi desetine potrebno. Toda vlada ni bila kos veliki nalogi, katero ji je cesar poveril, odpravila je sicer tlako in desetino, a kar je postavila na mesto njih, je bilo polovičarsko delo.

Kmet je prej plačeval dačo v obliki desetine in sicer grajščinam. Grajščine pa so morale opravljati vsa dela, ki jih sedaj imajo gospodje pri okrajnih glavarstvih, pri sodiščih, pri davkarji. Ko pa je bila tlaka in desetina odpravljena, tedaj so stisnili kmetu v roke davčno knjižico in kar je prej plačeval z delom in pridelki, je sedaj moral plačevati v denarju. Prej je grajščinski valpet naganjal kmete k delu in jih goljufal pri desetini, sedaj pa hodi eksekutor okoli kmetov, ter jim prodaja živino, orodje, posestvo, če ne morejo plačati dače v denarju.

Nihče si ne želi nazaj časa tlake in desetine, ko so švigali biči nemških valpetov po brbtih naših kmetov in ko so jih grajščinski uradniki goljufali na vseh straneh, a tudi

doba davčnih eksekutorjev za naše kmete ni prijetna.

Namesto s pridelki mora dandanes kmet plačevati z denarjem. Odkod pa naj vzame denar? Samoumevno, da iz pridelkov. Toda tukaj se vidi, da vlada ni poskrbela za kmeta, ko mu je dala davčno knjižico v roke! Kmet ni gospodar svojih pridelkov. Kmet mora prodati svoje pridelke, ker potrebuje denar, a cene ne narekuje kmet, ampak oni, ki kupuje. Pri nobenem drugem stanu ni kaj takega opazovati. Zato pa tudi cene kmetskim pridelkom vedno padajo, dočim se cene vseh drugih proizvodnih stanov zvišujejo. Ali ni vse dražje dandanes: blago, obleka, meso, delavci itd.?

Človeška družba je navezana na pridelke kmetov. Žito, krompir, sadje, les itd. so in bodo drugi stanovi ali vsaj drugi kraji morali vedno kupovati. Če bi se n. pr. kmetje cele Avstrije, ki pridelujejo krompir, združili ter rekli, letos ne prodamo krompirja pod to in to ceno, in bi njih državni poslanci ne dovolili vladi, nvažati krompirja iz drugih držav, potem bi ali morala Avstrija se odreči krompirju ali pa ga kupiti po ceni, ki jo zahtevajo pridelovalci. Gotovo bi se zgodilo zadnje, kajti krompir je prepotrben za vsakdanji živež. In tako bi lahko kmetje storili pri vseh svojih pridelkih. Potem bi lahko nastavili tako visoke cene, da bi se jim plačalo delo popolnoma; da bi lahko plačevali služabnike tako visoko, da jim ne bi šli nikamor; da bi lahko sebi in služabnikom poskrbeli za onemoglost in starost; skratka živeli bi ob svojih pridelkih, zdaj pa gladujejo in propadajo, drugi stanovi pa kupujejo njih pridelke pod ceno.

Vlada je izročila kmeta na milost in nemilost kapitalu, ki je gospodar kmetovim pri-

delkom. Celo drugače pa bi bilo, ako bi vlada svoječasnno združila kmete trdno in nerazdružljivo ravno z ozirom na pridelovanje in prodajanje kmetskih pridelkov. Tega ni storila. Za to si mora kmet sam pomagati! Združevati se mora v zadrugah! Zadrugе imajo pomen samoosvojitve kmetskega stanu.

Pred leti je pokojni Kač osnoval mnogo kmetijskih zadrug na Sp. Štajerskem. Toda le malo jih je krepko živelo, niti kmetsko ljudstvo niti njih voditelji niso razumeli pomena zadrug, še manj so se hoteli poučiti o njem. In vendar brez zadrug se kmet ne bo nikdar postavil na lastna tla! Ne priporočamo ustanovitve zadrug, ker še je premalo razumevanja za to gospodarsko upravo, a tem bolj priporočamo proučevanje zadrugnega življenja in poslovanja, da se pripravijo tla in se ob ugodnejšem času zopet začno snovati kmetske zadrugе, edini porok za lepšo bodočnost kmetskega stanu.

Rusko-japonska vojska.

Ker že priznavajo Rusom nasprotni listi, da je našel admiral Togo v admiralu Roždestvenskem sebi enakovrednega nasprotnika na morju, potem smemo že gojiti nado, da je našel tudi svojega mojstra. To nam potrjuje tudi opis, ki ga je priobčil o Roždestvenskem list „Mosk. Vedomosti.“

Žinovij Petrovič-Roždestvenski je — pravi rečeni list — junak iz prejšnje turške vojne, pravi učenec ruskih voditeljev v tej vojni. On se ne da splašiti, in način, kakor je prevozil preliv Malaka, priča o njegovi odločnosti. On se zaveda v polni meri vse resnosti položaja svojega brodovja v političnem pogledu in se je znal dosedaj izogibati vsakemu kr-

LISTEK.

Turki v Zajckloštru.

Jos. Gosak.

Grmade po gorah goré,
v nebo njih plamen šviga.
Privrel je Turek, — koder gré,
mori, rohu, požiga.
Pred njim je jok, za njim je stok,
Pomagaj zdaj nam večni Bog!

Ni ga ljudstva na svetu, ki bi bilo storilo našemu narodu toliko nepopisnega gorja, si nakopalo tako smrtnega sovraštva, kakor baš Turki. Dasi bo že kmalu dvesto let, kar so rdečehlačarji zadnjič predirjali Slovenski Štajer, vendar še naš kmet zdaj stiska pesti, ko le sliši besedo Turek. S kakšnim gnevom navdajejo dedeci in babice svoje vnuke, ko jim pripovedujejo o raznih grozovitostih teh nevernikov izza davnih dni! In mnogokrat še bo solnce zatonilo v morju večnosti, predno bodo izginili zadnji tabori, se poizgubile pravljice o naših „črnih“ cerkvicab na brdih in gorah, predno bo zarasla našemu ljudstvu globoka rana, ki so mu jo prizadeli fanatični spoznavalci Mohameda.

Nebroj kroži raznih povesti o junaških činih naših pradedov, ki so pogumno odbijali,

še češče pa podlegli kletemu sovragu. Dovolite toraj i to iz zgodovine znamenitega kartuzijanskega samostana, o čigar imenu pa še sedaj spričuje edinole z zelenim bršljanom zarasla groblja.

Bilo je na jesen leta 1531. Kmetje so baš spravljali otavič, predrobljali po hramih tropine in pričakovali samostanskega oskrbnika fratra Servazija, da pride in pobere običajno desetino.

„Dolgo jih ni letos, dolgo, sosed Primec“, je tožil Podvinčan v svoji kleti, meneč zapoznele desetinarje, ko sta poskušala vinsko kapljico, tleskaje z jezikom.

„Ne morejo od doma“, odvrne Podvinčan, „ko pa imajo vsi polne roke s popravljanjem zidov; no saj že gre novica, da so Turki zopet vdarili čez granico.“

„Bog se nas usmili, kaj bomo pričeli; še le pred dvema leti so oblegali Dunaj in pri nas požgali Konjice.“

„Hudo šibo nam je Bog poslal! Kadar nas ne ukončajo kobilice, pa pridejo Turki! Pravim ti, da nismo več daleč od sodnega dneva.“

„Moj oče so mi pravili, da so pred 50 leti ti divjaki z bogatim plenom obloženi prihruli iz Koroške čez Vitanje v Konjice, ter gnali pred seboj več sto ljudi. Tu so se bili en dan ustavili ter napravili veliko pojedino v župnišću.“

„Radoveden sem, zakaj jih ni tistikrat konjiški grof napadel in naklestil?“ vpraša Primec in zvedavo pogleda svojega soseda.

„Hm, — sraka en, ko drugi. Skrivaj se je govorilo, da so si v zvezi; najbrž je že bilo tako!“

„Da, da! Naše „stare pravde“ nam ne pripoznajo, rajši nas izročajo nevernikom.“

„Eh, kaj nam! Mi še že dihamo pod kloštrom, a drugi so siromaki. Sam križani Jezus nam pomagaj!“

Med tem ko sta stara očanca tako modrovala o hudih časih, tlaki in o nebeških znamenjih, so v Žičah na samostanski pristavi prav vestno krpali razpokline po zidih, zbirali orožje, tesali nove zapuhe in znašali potrebni živež. Brat Izidor je dal za silo utrditi tabor krog cerkve sv. Petra, da bi tako turška moč ne vdarila takoj proti samostanu. Vendar so cerkvene posode in plašče radi varnosti še za časa prenesli v klošter, kjer so bile te dragocenosti le dosti varneje shranjene.

„Turki, Turki! Bežite, rešite se!“ vpile so žene in vse zbegane in zmedene letale krog hiš, ne znajoče, kaj naj bi otele, ko so po gorah vsplamtele grmade in ko so svareči strelji naznanjali, da se bliža Turčin. Trebalo je mnogo pregovarjanja strani možakov, da so umirili prvi strah, in žene z deco, starčki in živino odposlali v goro, kamor se ni bilo bati turških

šenju mednarodnih določil. Njegovo brodovje se nahaja izven vodovja pripadajočega kaki državi. Saj se mu tu ni treba bati nenadnega napada. Svojo vožnjo je znal uporabiti v to, da njegovo brodovje predstavlja sedaj eno telo in eno dušo.

Imenovani list tudi zastopa misel, da se Togo sedaj ne bo odločil za resen napad. Zaradi tega se mu pa nikakor ne sme očitati strahopetnost, ampak namen mu je bil vedno, da je nastopal skrajno previdno. To je tudi pametno, kajti japonski admiral umeje dobro, koliko je sedaj v igri za Japonsko. On ve, da Rusija, tudi če izgubi brodovje Roždestvenskega, ni še izgubila vsega. Za Japonsko pa pomenja brodovje Toga — vse! Izguba tega brodovja bi pomenjala — če že ne konca — pa vsaj začetek konca.

O namenih admirala Roždestvenskega piše tržaški dnevnik „Edinost“: Da si nimamo niti sedaj še natančnih sporočil o bivanju III. ruskega brodovja, oziroma njega pridruženju k brodovju Roždestvenskega — in smo celo tega nazora, da ne dobimo takih povsem določenih sporočil iz tega jednostavnega vzroka, ker Rusom ne kaže obešati to na veliki zvon — vendar smatramo mi za gotovo, da se Nebo-gatov še nahaja v Južnokitajskem vodovju. Z združenjem se odpira nov čas za delovanje Roždestvenskega. Prva naloga za delovanje Roždestvenskega je sedaj ta, da vsa tri brodovja za mesece preskrbi z vsemi potrebščinami za nadaljnje napredno gibanje. Nadaljnji cilj Roždestvenskega mora biti ta, da si izbere mesto za usidranje brodovja in za skladišča, to je: temelj za svoje brodovje. Kje bi mogel biti ta temelj? Dosedaj — od 15. oktobra sem — je vozil po samo tujem vodovju, kjer ni smel — po zahtevah mednarodnih predpisov — nikjer dolgo pristati ob kopno. Tega pa ni treba še le povdarjati, kako potrebno je za brodovje, ki je skoro sedem mesecev vozilo po odprtem morju, da dobi mesto za usidranje ladij, za odpočitje in za najrazličnejše poprave, katerih potreba je gotovo nastala. To je že čisto človeška potreba, ne glede na to, da je to v očigled bodočih odločilnih dogodkov posebno in v veliki meri potrebno, da je brodovje povsem pripravljeno. To se pravi: da so ladje čiste, da so stroji in vsi aparati v najboljšem stanju, da je moštvo po primernem odpočitku telesno in duševno vsposobljeno za veliki boj, da se nagromadi kolikor le možno veliko živil in streljiva na kakem kraju na kopnem, ležečem v določeni prodiralni smeri čim bližje sovražniku. To je vse potrebno, zato, da se brodovje vsaj za čas bojevanja povsem osamosvoji od velikega trena, to je, od prevoznih ladij. To ravno ni bilo možno dosedaj. Prevoznim ladjam je torej le ta naloga, da na določenem kopnem izkrcajo svoje tovore, in da se oddaljijo, ker one ne pripadajo k boju in bi bile na bojišču za poveljnika le ovira. Kajti če bi bile tu, bi jih morale ščititi vojne ladje, ki bile vsled tega izgnane za boj.

S tem smo menda pojasnili dovolj, kako važno je, da si rusko brodovje po tolikih mesecih določi in zadobi označeni temelj. Kje bi mogel biti ta temelj? Le ob vходу v Vzhodno-kitajsko morje, to je, v območju japonskega otočja, posebej ali ob otoku Formoza, ali ob zapadno od tega ležečih otokih Peskadores, ali ob otokih ob Luču, ki leže vzhodno od Formoze. Vsakako se Roždestvenski odloči za kakov otok, ki leži v najkrajši smeri poti od njegovega sedanega stališča proti Korejski cesti; in sicer se odloči za tak otok, ki bo nudil največ varnosti pred nenadnimi napadi

roparjev. Velika množica pisanega ljudstva je hitela v kreber proti Velikemu Slomu, da bi na skriti, majhni, trdnjavi podobni samostanski zidnici* našla varnega zavetja. Samostanska viničarija je komaj hranila od vseh strani bežeče množice za svojimi trdnimi zidovi.

* Nekdanja samostanska viničarija obstoja še danes z vsemi svojimi obširnimi poslopji v Gornji Subidi, pod imenom Grad — pol ure nad Ločami.

od strani sovražnega brodovja. Zato se nam ne zdi verjetno, da bi si izbral otok Formoza sam, marveč se bržkone odloči za kakov manjši otok, ki ga bo mogel nadvladati brez posebnih priprav. Čim bo dotični otok zaseden od ruskega brodovja, se bo smatral kakor posebno lastno ozemlje in s tem trenutkom nehajo vse težave in sitnosti radi ozirov na dolžno mednarodno pravo.

Od tega temelja se prične bojevanje, čim so dovršene vse potrebe. Vse kaže pa, da bo to potrebovalo mnogo časa in verjetno je, da dospe na skrajni Vztek tudi četrto brodovje, predno se izvrše odločilni boji na morju. Do tedaj bo Roždestvenski gromadil zaloge na dotičnem temelju in izvrševal poprave, utrdbe, ter prirejal doke za popravljanje ladij. Mej tem mu bo tudi vršiti važno nalogo s tem, da bo varoval južno Kitajsko morje, pot za prevoze od preliva Malaka do otoka Formoza. Tu bodo namreč ruski prevozi najbolj nadlegovani od japonskih križarjev. Ker rečena pot znaša najmanj sedem dnij, menim, da varovanje prevozov Roždestvenski tako uredi, da sestavi posebno spremljevalno brodovje, ki bo vozilo nasproti prevoznim ladjam, jih spremljalo in odbijalo namere sovražnih ladij. V to se utegne izbrati par starejih ruskih obrežnih oklopnjač iz tretjega brodovja.

Dopisi.

Dobrna pri Celju. Bralno društvo na Dobrni je postalo zagrizenim svojim nasprotnikom zopet neprijetno in sedaj iščejo prilike, da bi se masčevali nad njim. Med tem, ko si je društvo vedelo pridobiti priznanje in pohvalo od vseh pametnih ljudi daleč na okoli, je dobrnskimi nemčurjem in njihovim prijateljem — trn v peti. Komaj je pokazalo zopet krasno svojo zastavo, zašumelo je v nemčurski „goši“ in vse, kar leze in gre po nemčurskih nogah, se je zagnalo vanj. Društvo ima sicer navado, da se samo malo otrese in vsa nemčurska svojat popade na tla in tudi sedaj menda ne bo treba drugega. Nekaj novega je pa danes v tem, da se je nemčurski druhali pridružil tudi Hrvat Milan Podhraski, po svojem poklicu „salondier“ v dobrnskih toplicah. Ta hoče nositi zvonec v boju proti društvu. Vsi Dobrnčani smo mislili, da je Milan plačan z deželnim denarjem samo za to, da skrbi za toplice. Da se pa da rabiti tudi v boju proti slovenski narodnosti, to nam je novo. Govori se o Milanu, da imenuje Slovence „bindische Hunde.“ Ne trdimo, da je to rekel, pač pa pozivljamo Milana, da nam v kratkem odgovori po resnici, če je trdil kaj takega ali ne, da vemo v bodoče svoje prijateljstvo proti njemu vravnati. Če ne dobimo odgovora, bo Milan s tem priznal, da je dotične besede v resnici govoril. Milana smo že slišali peti „Lepa naša domovina“; od kod je sedaj vzel ljubezen do nemčurske domovine, res ne vemo. V zadnjem času pa se je možu bojda zgodila nesreča. Šel je po temi po cesti. Če se je vračal iz Velenja, kamor so dobrnski Neslovenci napravili nek izlet, ali pa od Šmerla, kjer so bojda imeli zopet enkrat neko vajo, še ni dognano. Kratko malo, nekaj se mu je zgodilo, o čemur Milan ni prav nič zadovoljen. Radi verjamemo! Da je stvar zanimivejša, govorilo se je drugi dan javno po Toplici: Milan je bil tepen in sicer od — „Bralnega društva“! Ta misel je res vredna nemčurskih slavnatih možgan! Kolikor nam je znano, se društvo za Milana briga toliko, kakor za sneg iz 19. stoletja. Če se bo pa Milan preveč bragal za „Bralno društvo“, lahko postane ustanovni ud.

Take prilike pa ni smela zamuditi, kakor se zdi, žena znanega Pirtovscheka, od dežele plačanega vrtnarja v dobrnskih toplicah. V prevelikem veselju ali jezi nad nezgodo Milanovo izdala je bojda veliko skrivnost. Da pa ne bo trdila, da jo napadamo brez vzroka, vprašamo jo samo prav uljudno: Milostljiva! ali ste res izrekli sledeče: „Zdaj smo bili tepeni od „Bralnega društva“, drugo-

krat se jim bo „toplih“ povrnilo“? Mi ne verjamemo, da bi se ženska izrazila tako bojevito, za to želimo kmalu odgovora.

Kakor se vidi, prihaja sedaj mrzel veter za Slovence od toplic sem. Dobro! Počakali bomo na odgovor Pirtovschekove, in da se razjasni stvar z Milanom. Če se pa izkaže kot resnica, da vodijo deželni uslužbenci boj proti slovenski narodnosti na Dobrni, opozorimo že lahko danes štajerski deželni odbor, da si bo pridobil velike zasluge za deželne toplice na Dobrni s tem, ako prej ko mogoče pomete z ostro metlo po toplicah. Če pa to ne bo zadostovalo, mu odkrito obljubimo, da bomo začeli odpor proti toplicam samim. Zanesli bomo agitacijo v najširšo javnost in vneli vihar, ki se ne bo polegel poprej, dokler ne dosežemo vsaj tega, da ne bodo blatili slovenskega ljudstva tisti, ki so plačani deloma tudi s slovenskim denarjem. In če se število topličarjev skrči pri tem tudi na sto, nam bo vse eno. Ako so brezobzirni oni, tudi nam ne bo treba imeti ozirov. Danes še ne obdolžujemo nikogar, hočemo še počakati, pozivljamo pa predsedništvo društva in odbor, da naj se skliče v kratkem odborova seja ali pa izvanredni občni zbor, da vemo vsi, pri čem da smo. Hočemo biti na jasnem: doma, v toplici in v — Gradu!

Vitanje. (Različne novice.) Velikonočne praznike so nekateri zlikovci porabili v to, da so drug drugemu kri puščali. Pri tem velevažnem in zanimivem opravilu pa se enemu izmed njih ni godilo najbolje. Ne baš rahlo na tla položen si je moral dati odpreti več žil. Posebno goreče se je tega padarskega opravila lotil fant, katerega je Bog kaznoval že s tem, da mu je odvzel obe nogi. Ker pa ve, da je pohabljeni siromašek, mu mora orožje pomagati. Pri tej slovesni priliki je imel seboj kar štiri nože; dva skrita v noginih podstavkih. Ko je sedaj videl svojo žrtev, kateri navadno ne more seči do glave ali prs, na tleh ležečo, jo je obdelaval zelo vneto. Moral pa se bo za to prijaznost zagovarjati pred sodnijo, ker so orožniki njemu in njegovim tovarišem z verižkami roke merili ter jih spremili v luknjo kašo pihat. Radovedni smo, kako dolgo se bodo ti ljubeznivi junaki tam hladili, ko se dobro spominjamo, da so nekateri mladeniči bili zaprti več mesecev, ker so po trgu z bičem pokali.

Dne 2. t. m. se je pri neki dobri hiši pripetila nesreča. Mati je vzela svojega otročka v svojo postelj ter utrujena zaspala. Zjutraj pa ga je našla mrtvega. Brž so ljudje govorili, da je otrok zaduščen. Zadeva je bila naznanjena oblastvim. Pogreb je bil prepovedan, dokler niso otroka raztelesili. A komisija je dognala, da je bila smrt povzročena od pljučnice. Družino je vse to bridko zadelo, ker skoro bi se bila morala mati pri vsej svoji nesreči še zagovarjati, kar bi tudi ne imelo dobrih posledic.

Nadebudno otroče je umrlo tukajšnjemu gozdarju. Iz prijazne ljubeznivosti do njega so se pogreba udeležili vsi imenitnejši Vitanjčani, tudi taki, ki nikoli ne vidijo ali vsaj ne pogledajo na cerkve in na katoliškega duhovnika. Vendar so pri tej priliki pokazali, da je v njih srcih še globoko vkoreninjen verski duh. Vse to je lepo. A nekaj je menda izrednega. Čudno je, zakaj napredni in z modo „seno, slama“ korakajoči tržani k takim rečem jemljajo svoje pse. Ali se nikoli ne morejo ločiti od svojih „pudlnov“? Že vejo, zakaj ne. Vendar imenitne gospe bi jim naj dopovedale, da naj pustijo v miru grobove vernih katoličanov, če se hočejo ozirati na gomile slabovernih tržanov.

Pišee pri Brežicah. (Naša občina.) Iz Pišec, ležečih pod slovenske Orlice, prinese, dragi „Slov. Gospodar“, pač malokedaj kako novico. Temu kriva je naša zaspanost. Kljub temu se mora priznati, da je bilo pred leti v tem oziru še na slabšem. Pišee so znane vsakemu poznavalcu kot priljubljeno vinarsko zatišje. Vsled tega so tukajšnji prebivalci takorekoč navezani z dušo in telesom na priljubljene njim vinske gorice. In to je vzrok, da